

**Peqqissutsimut Ilaqutariinnermullu Naalakkersuisoq
Landsstyremedlem for Sundhed og Familie**

Inatsisartunut ilaasortaq
Olga P. Berthelsen, Inuit Ataqtigiit
-/maani

**Inatsisartunut ilaasortap Olga P. Berthelsenip Inuit Ataqtigiinneersup § 36,
imm. 1 naapertorlugu apeqqutaanut allakkatigut akissutit.**

**Nunatsinni ikiaroomartunik atuineq akiuniarnerlu pillugit Naalakkersuisunut
apeqqutit.**

Inatsisartunut ilaasortap nunatsinni ikiaroomartunik atuinnermut soqutiginninneranut
taamatullu ima apeqquteqarneranut qujavunga:

1. Nunatsinni ikiaroomartup atugaanerujussuata
akiorneqarneqarnissaanut tunngatillugu, Naalakkersuisut suliniutinik
sunik maannamut pilersaaruteqarpat?
2. Nunatsinni ikiaroomartup qanoq atugaatigineranik, Naalakkersuisut
ersarissumik ilisimasaqarpat?
3. Nunatsinni ikiaroomartup akiorneqarnissaanut tunngatillugu, qallunaat
nunaata suliasaminik, qanoq annertutigisumik aallussinersut
Naalakkersuisunit ilisimaneqarpat?
4. (UKA 2007/154) Inatsisartunut ilaasortap Juliane Henningsenip
siunnersuutaata, Inatsisartunit taparserneqarluni akuersaarneqartup,
sulissutigineqarnera qanoq ingerlava?

24. marts 2009

Postboks 260
3900 Nuuk
Oq/tel +299 34 50 00
Fax +299 32 55 05
IPN@gh.gl
www.nanoq.gl/

Ikiaroomartut pillugit ataatsimut isigalugu:

Hashimik pujortartarneq Nunatsinni atugaasorujussuuvoq, imigassamik atuinnermut
akuliunneqakkajuttarluni. Hash ikiaroomartuuvoq sivisuumik atuinikkut qaratsamik
ajoqusiinnaasoq tarnikkullu nappaateqalissutaasinnaasoq (hashpsykose),
sivisuumik aammali sivikitsumik atuinikkut.

Politiit arsaarinnissutigisaat tunuliaqutaralugu Nunatsinni hashimik atuineq
naliliiffigissagaanni hashi innuttaasuni atugaasorujussuuvoq. 2007-imi politiit hashi
48 kg.-t missaanniittoq arsaarinnissutigaat 2008-mi 43 kg.-t missaanniilluni.
Tamatumaa akerlianik ikiaroomartunik sakkortuunik atuineq Nunatsinni
killeqarpassippoq. Politiit isumaqarput ikiaroomartut sakkortuut, soorlu kokain,
amfetamin assigisaalu ikittuinnaasut inunnillu ikittuinnarnit atorneqarlutik.
Aammattaaq politiit isumaqarput ikiaroomartut sakkortuut Nunatsinni
nioqqutaannngitsut. 2008-mi pingasoriarluni amfetaminimik arsaarinnittoqarpoq –
tamatigut inuit aalajangersimasut akornanni.

1-imut:

Imigassamik hashimillu pinaveersaartitsineq Inuunerittami suliassaqarfiit pingaarnerit ilagaat. Tamatuma ilaatigut nassataraa suliniutit ingerlatallu najukkani atonerluinermik pinaveersaartitsinissamik siunertallit Inuunerittamut toqqortanit aningaasatigut tapiissuteqarnikkut tulleriiaarneqartarnerat.

Ikiaroomartut pillugit pooqattap saniatigut PAARISA quppersakkanik, plakatinik DVD-nillu arlalinnik paasititsiniusiorsimavoq. Taakku napparsimmavinnut, atuarfennut pinaveersaartitsinermilu siunnersortinut ingerlaavartumik nassiussuunneqartarput. Aammattaaq inuusuttunut aallakaatitsisarfik Inuusuttut Akisunnerat ikiaroomartut ilaanni ajornartorsiutaanerannik sammisaqarfiusartooq pisortatigoortumik suleqatigineqarpoq, taamatullu aamma Inuusuttut Silarsuaat qanittukkut inuusuttut ikiaroomartunik atuinerat pillugu aallakaatitseqqammerluni.

Iloqarfinni (kommuniusimasuni) tamani pinaveersaartitsinermut ataatsimiititalianik pilersitsisoqarpoq pinaveersaartitsinermi siunnersortit peqatigalugit pinaveersaartitsinermik peqqinnissamillu siuarsaataasumik sulinermut ukiumoortumik iliuusissatut pilersaarusiortartunik. Iliuusissatut pilersaarutini nassiunneqartuni takuneqarsinnaavoq ikiaroomartut pillugit paasissutissiisarneq innuttaasuni sullinniakkanut assigiinngitsunut aalajangersimasumik ingerlatatut ilaasoq.

Inuusuttunut atuagassiaq INUK 2007-mi upernaakkut ikiaroomartunik samminniffiuvoq, taamatullu aamma 2009-mi upernaakkut hashi sammineqarluni. Ilaqutariinnut atuagassiaq Sila 2009-mi ukiakkut hashimut tunngassaaq.

Angajoqqaanngortussanut 2009-mi nuna tamakkerlugu pikkorissartitsinerit aallartinneqassapput. Sulineq tamanna PAARISA-mi tunngaveqarpoq, taanna suliniummut ilaqutariinnut naartusortalinnut "siusissukkut suliniartarnermut" qanimut atatinneqassaaq. Pikkorissartitsinerni taakkunani ikiaroomartut pillugit paasissutissiineq ilaatinneqassaaq. Pingaartumik hashimik pujortartarnermi ajoqutaasinnaasut - naartup meeqqallu miluttup immuttukkaminut ikiaroomartumik tunineqartartup peqqissusianut kingunipiluutaasut, kiisalu hashimik atuinerup inuttut atukkanut kingunerisinnaasai sammineqassapput.

Meeqqat atuarianni atuartut "inuusamik suliniuteqarneq" aqutigalugu naartunaveersaarnissaq pillugu paasissutissinneqartartut taamatuttaaq tupap, imigassap hashillu ajoqusiisinaaneri pillugit paasissutissinneqartarput.

PAARISA timersoqatigiiffinnik suleqateqarnissamut soqutiginninnermik nalunaaruteqarpoq, tamannalu Grønlands Boldunionimit aamma Grønlands Håndbold Forbundimit akuersaarneqarpoq. Peqatigiiffiit marluk tamamik eqqartueqatigineqarput.

2-mut:

Ikiaroomartunik – pingaartumik nunatsinni maani hashimik – atuneq pillugu paasissutissat ilaatigut immersuilluni akisassanik apeqquteqarnikkut

pissarsiarineqarput. Nunarput ass. ukiup siuliatuulli 2010-mi nunani tamalaani atuarnermi atugarissaarnermik misissuinermit HBSC-mut (Health Behaviour in School-aged Children) Nunatsinni meeqqanut atuartunut aqqanilinnit 17-inut ukiulinnut sammitinneqartumut peqataassaaq. 2003-mi ESPAD-mik (European Survey on Alcohol and other Drugs) misissuineq 2006-imi HBSC-mik misissuinermit ilanngunneqarpoq. Inersimasunut tunngatillugu ass. Innuttaasut akornanni misissuineq innuttaasut akornanni hashimik atuinermik paasinarsisitsiviuvoq.

Ilinniarnertuunngorniartut akornanni atuineq

Ilinniarnertuunngorniartut 2008-mi upernaakkut immersuilluni akisassanik apeqquteqarfigineqarput. Ilaatigut ikiaroomartunik atuinerannik aperineqarput. Tamatumani tunuliaqutaavoq meeqqat atuafianni atuartut akornanni misissuinermit paasineqarsimammat amerlasoorpassuit hashimik pujortarnermik misiliisimanerat.

Misissuinermit paasineqarpoq niviarsiaqqat 16 %-ii nukappiaqqallu 20 %-ii qaammatini aqqaneq marlunni kingullerni hashimik pujortarsimasut. Atuarfiup sorliup pineqarnera apeqqutaalluni niviarsiaqqat 8-22 %-ii nukappiaqqallu 17-22 %-ii qaammatini kingullerni aqqaneq marlunni hashimik pujortarsimapput.

Meeqqat atuafianni atuartut hashimik misiliisimasut

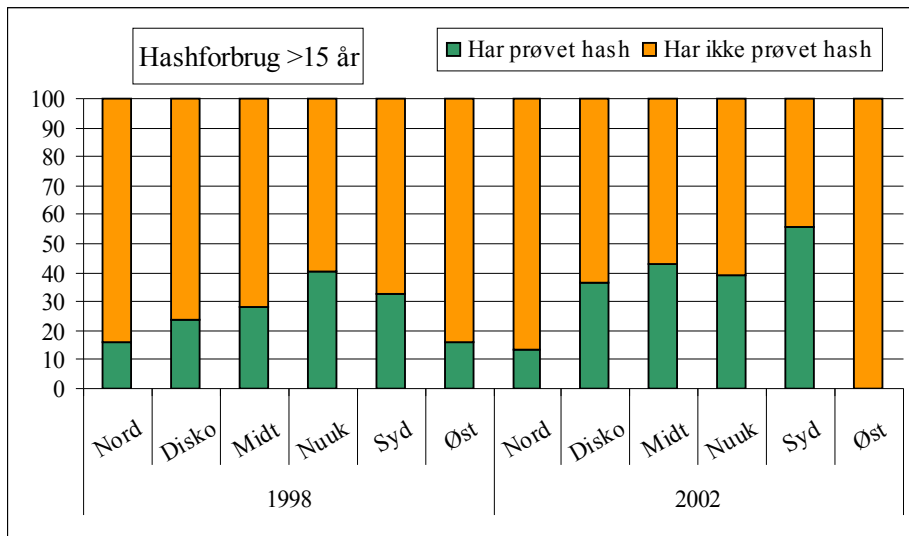
15-17-inik ukiullit hashimik pujortarnermik misiliisimasut ima nikerarput:

Ukiuq	Hashimik misiliisimasut	Akissuteqartut amerlassusaat
1998	29 %	1215
2002	38 %	566
2006	23 %	700

Niviarsiaqqat hashimik pujortarnermik misiliisimasut 2006-imi nukappiaqqanit ikinnerupput, niviarsiaqqat 18 %-iusut nukappiaqqallu 27 %-iusut ataasiarlutik arlaleriarlutilluunniit hashimik misiliisimanerarmata.

2006-imi 15-17-inik ukiullit 8 %-ii qaammatip kingulliup ingerlanerani hashimik pujortarsimapput 2003-mi 10 %-iusimallutik, tamannalu assigiinngissut kisitsisitigut paasissutissat tunngavigalugit qularnaatsuunngilaq.

Nunatsinni nunap isorartunera pissutigalugu haship illoqarfinni anginerusuni illoqarfinnilu angallannermi aqqusaarneqakkajuttartuni pissarsiariuminernerpaanissaa naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

2002-mi aamma paasineqarpoq Kujataani Qeqqanilu atuartut amerlanerusut hashimik misiliisimasut. 2006-imi sumi najugaqarnermut tunngatillugu atuiueq kisitsisitigut paasissutissat tunngavigalugit assigiinngissuteqanngilaq, hashili nunami tamarmiusumi **pissarsiariuminaatsutut** naliliiffigineqarpoq Nuup avataaniunerusoq. Nunaqarfinni atuartut 60 %-iisa oqaatigaat hashi **pissarsiarineqarsinnaanngitsaq**, Nuummi 44 %-it taamatut oqarlutik.

Inersimasut hashimik atuinerat.

Innuttaasut akornanni misissuineq 2005-2007-imi pisoq Nunatsinni innuttaasunut inersimasunut (18+) tunngatinneqartoq naapertorlugu 33 %-it ataasiarlutik ikittoriarlutilluunniit hashimik misiliisimapput, 23 %-it arlaleriarlutik misiliisimasut. misissuinermut 1993-imeersumut 12 %-it sap.ak. arlaleriarlutik hashimik pujortarfigisartagaannut sanilliukkaanni 2005-2007-imi pujortartartut 8 %-inut ikileriarsimapput.

Angutit arnanit hashimik pujortakulanerusarput, tamannalu meeqqanut inuusuttunullu takussutissami erserpoq:

Qanoq akulikitsigisumik hashimik pujortartarpit?	Angutit (18+) %-inngorlugit	Arnat (18+) %-inngorlugit
Sap.ak.kingulleq arlaleriarlunga	9,3	4,9
Qaammat kingulleq arlaleriarlunga	9,6	6,3
Qaammat kingulleq naamik	39,8	40,2
Hashimik pujortanngisaannarpunga	41,3	47,6

Tamatumunnga peqatigitillugu hashi inuusunnerusunit atugaaneruvoq, 60-it sinnerlugit ukiullit 1 %-iinnaat hashimik akuttunngitsumik atuisarmata 90 %-it hashimik pujortarsimannngisaannarlutik.

Kiisalu ilinniarsimasut, ilinniarsimannngitsut suliffeqanngitsullu hashimik atuinerpaajupput, inuit inuttut qaffasinnerusumik inissisimasut, kiisalu piniartut aalisartullu atornerluinnginnerpaallutik.

3-mut:

Nunatsinni ikiaroonartut pillugit inatsisip malitsinniarnera aappaatigut politeeqarfinnit aappatigullu ikiaroonartulerisunit isumagineqarpoq. Ikiaroonartulerisut 2008-mi tassaapput kriminalassistenteq danskiusq, kiisalu najukkami politiassistentit pingasut, taakkunannga ataaseq qimmimik ikiaroonartumik ujaasinermut ilinniartinneqarsimasumik piginnittuulluni. Suliani ikiaroonartumut tunngasuni qaqtigut nalunaaruteqartoqartarpoq/eqqunngitsuliorfigitittoqartarpoq taamaattumillu suliat tamakku politiinit nammineq aallartinneqarnerusarlutik.

Ikiaroonartulerisut Nunatsinni ikiaroonartoqarnera pillugu paasissutissanik tamanik katersuinissamut nalunaarsuinissamullu akisussaasuupput. Paasissutissat taakku Danmarkimi Rigspolitiets Nationale Efterforsknings Centerimut (NEC) ingerlateqqinneqartarput. Paasissutissat tassani suliareqqinneqartarput Nunatsinni ikiaroonartunik pinerlunniarnerup misissuiffigineqarnerani atorneqarsinnaanngorlugit. NEC nalunaarusiami ilaatigut qulaajarsimavaa ikiaroonartut qanoq ilillutik Nunatsinnukaanneqartarnersut, tamatumuunalu nunatsinni maani politiit ikiaroonartunik pinerlunniarnermut akiuunnissamut sakkussinneqarput.

Nunatsinnut ikiaroonartumik eqqussuineq nakkutiginiarlugu ikiaroonartulerisut suleqateqarnermikk annertusaapput 1) Nunatsinni Akileraartarnermut Aqutsivimmik, 2) Danmarkimi SKAT-imik, 3) Københavns Lufthavn Kastrupimik, Aalborgimi politiit kiisalu Københavns Lufthavn inuit usillu Kalaallit Nunaannukaanneqartut nakkutigineqarnissaat pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarsimallutik.

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup Nunatsinnilu politimesterembedip akornanni qaammatit pingasukkuutaarlugit ataatsimiittarnerni ikiaroonartumik eqqussuineq eqqartorneqartarpoq. Tamatumunnga peqatigitillugu paasissutisseeqatigiittoqartarpoq (aqutsineq pillugu inatsimmi § 28, imm. 2 naapertorlugu), politiit Akileraartarnermulluunniit Aqutsisoqarfiup sulinerikkut paasisaannik, susassaqtut arlaannut nakkutilliiniarnermut assigisaanulluunniit pingaaruteqartunik.

4-mut:

Inatsisartuni (UKA 2007/154 kiisalu UKA 2007/90) aalajangiineq tunuliaqutaralugu 2008-mi Nunatsinni inuusuttut apersorlugit misissuisoqarpoq, "Ilinniarnertuunngorniartut akornanni peqqissuseq, peqqinnissamut pissuseqarneq isummallu" misissuinermi peqataasut 16-it 43-llu akornanni ukioqarput. Misissuinermi 1. maj 2008-mi Nunatsinni ilinniarnertuunngorniartunit 630-usunit 517-it peqataapput. Tassa imaappoq nunatsinni ilinniarnertuunngorniartut tamarmiusut 75 %-iisa apeqqutit akisimavaat. Ilinniarnertuunngorniartut akornanni hashimik atuineq qulaani 2-mi takuneqarsinnaavoq.

Aammattaaq nuna tamakkerlugu ingerlaavartumik suliniutit pillugit 1 naapertorlugu paasissutissat qulaaniittut innersuussutigineqarput.

Nunatsinni ikiaroonartunik - hashiunerusumik – atuineq pillugu ajornartorsiutit
katitigaapput taakkulu Naalakkersuisunit malittarineqartuarlutillu
iliuuseqarfigineqartuarput.

Ikinngutinnerusumik inuulluaqqusillunga

Naja Petersen
Ilaqtariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoq